

πείραν λαβὼν ἱκανὴν τῆς ἡμῶν ἐκκλησίας, ἔγνω συμβουλευσαί Ἀνδρέᾳ τῷ Σπινέλῃ· ἀνδρὶ σεμνοτάτῳ καὶ θεοσεβεῖ ἐντυπῶσαι πρὸς ὠφέλειαν τοῦ γένους ἡμῶν, τὰ μηναιᾶ ταυτὶ καινοῖς τισι τύποις, καὶ γλαφυροῖς χαρακτῆρσι· δεξιῶς εἰργασμένοις καὶ καλλίστοις ἰδεῖν· ὅς δὴ τὴν συμβουλίαν ἀσμένως δεξάμενος, οὐ μόνον τὴν χαλκουργίαν οἶαν οὐδεὶς ἄλλος τῶν πρότερον παρσκεύασεν, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ χάρτας ἐξέῤυρε τῶν λευκοτάτων, καὶ κατὰ τέχνην ἀκριβῆ πεποιημένων· πρὸς ἐξαρκουῶσαν τῶν βιβλίων διαμονήν· ἔτι δὲ πόνων οὐκ ἐφείσατο· οὔτε δαπάνης· λαβὼν ἐπὶ πᾶσι συλλήπτορα καὶ τὸν εὐλαβῆ τοῦ Νκυπλίου πρωτοπαπᾶ Νικόλαον τὸν Μαλαζόν· ἀνδρα θεοσεβῆ καὶ τὰ θεῖα ἥκρως πεπαιδευμένον· ὅστις διεφθορότων τῶν πρωτοτύπων, ἐπηνορθώσατο πάντα, καὶ εἰς τὸ ὑγιέστατον ἀποκατέστησε· τὴν μὲν οὖν ὠφέλειαν ὅσῃν χορηγήσει τὰ ψυχωφελῆ ταυτὶ βιβλία, οὐδεὶς ἀγνοεῖ· ἐμοὶ τε περὶ τὸν ἐδοξε γράφειν, ὅποιον ἔσονται κέντρον πρὸς ἀμιλλαν, τοῖς αἰδεσιμωτάτοις ἀρχιεπισκόποις τε καὶ Ἐπισκόποις, καὶ ἡγουμένοις καὶ πρεσβυτέροις καὶ παντὶ τῷ χριστιανῷ λαῷ, οἱ βίοι τῶν ἀγίων καὶ τὰ ἐγκώμια, ἀναγινωσκόμενα καὶ ψαλλόμενα· ὧν ταῖς εὐχαῖς Θεὸς ὁ πάντας οἰκτεῖρων δῶν γε πέρας καὶ τοῖς ἀτυχήμασι τῶν Ἑλλήνων· σοῦ δὲ τὴν ἀκραιότητα σῶζοι ἐν βαθεῖ καὶ πύονι γήρᾳ εὐσεβῶς διοικοῦσαν τὸ ἐαυτοῦ ποίμνιον. Ἐρῶσο.»

Τῷ 1550, ἀναγκαζόμενος νὰ ἐκδώσῃ εἰς γάμον «θυγάτριον ὠραῖον γάμου» ἀπεφάσισε νὰ πωλήσῃ πεντήκοντα ἀρχαιοτάτα χειρόγραφα, καὶ γράφει ἐπὶ τούτῳ ἐξ Ἑνετίας ἐπιστολὴν πρὸς Ἀντώνιον Πινερότον, σύμβουλον τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐν ᾗ θρηνῶν τὴν δουλείαν τῆς Ἑλλάδος, παρακινεῖ τὸν ἄνδρα ἵνα μεσιτεύσῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς (α). Μετὰ ταῦτα ἐπανῆλθεν, ὡς φαίνεται, ἐπὶ ὀλίγον εἰς τὴν πατρίδα, διότι ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ τοῦ 1551 ἐπέμφθη ἐκ νέου εἰς τὴν πρωτεύουσιν ὡς πρέσβυς τῶν Κερκυραίων μετὰ Σταματίου Βοζορζίκη, ἵνα τύχῃ προνομίων τινῶν παρὰ τοῦ Ἡγεμόνος. Ἐν τινὶ δὲ πονηματίῳ ἐκ παραμυνοῦ χάρτου, διατηρουμένῳ ἐν τῷ ἐν Κερκύρᾳ Χαρτοφυλακείῳ, φαίνεται κομψῶς ζωγραφηθεῖσα ἡ εἰκὼν τοῦ Ἐπάρχου, ὅστις φαρῶν πορφυροῦν ποδῆρη χιτῶνα καὶ καθειμένον ἔχων τὸν πώγωνά, ἵσταται γονυπετὴς μετὰ τοῦ συμπρεσβυτοῦ ἐνώπιον τῆς σημαίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου, κυματιζούσης ἐπὶ τῆς μεζονος ἀκροπόλεως τῆς Κερκύρας.

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος Κώδικος τῶν Τακτικῶν φαίνεται ὅτι τῷ 1564 ἦτο ἐν Κερκύρᾳ, ἔνθα λέγει ὅτι ἀντέγραψεν αὐτόν. Ἀλλὰ κηδόμενος τὰ μέγιστα περὶ τῆς ἐντελοῦς ἐκπαιδεύσεως τῶν δύο

αὐτοῦ ἀρρένων τέκνων καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀξιέπαινον αὐτοῦ ἐπιθυμίαν, ἀπεφάσισε καὶ πάλιν νὰ μεταναστεύσῃ. Ὦθεν ἐν ἔτει 1565 ἰκέτευσε τὸν ἄκρον ἀρχιερέα Πῖον τὸν Δ', ἵνα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον βοηθήσῃ αὐτὸν χρηματικῶς.

Οὗτος δὲ οὐ μόνον ἐπεμψεν αὐτῷ ἱκανὰ ἀργύρια, ἀλλὰ καὶ μηνιαίαν σύνταξιν ὥρισεν ἐκ δέκα χρυσίων. Ἐπὶ τούτοις πεποιθὼς ὁ Ἐπαρχος ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πατρίδος τῷ 1566, ἀγαγὼν μεθ' ἐαυτοῦ τοὺς δύο υἱοὺς ἵνα παιδευθῶσιν ἐν Παταβίῳ, καὶ πλεῖστα κημισάμενος ἑλληνικὰ ἀντίγραφα. Ἐπειδὴ δὲ ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν εὔρε τὸν Πάπαν ἀποθανόντα, ἐδήλωσε τὸ πρᾶγμα πρὸς τὸν διάδοχον αὐτοῦ Πῖον τὸν Ε'. Οὐδεμίαν ὁμως λαβὼν ἀπάντησιν, καὶ κηταπονούμενος ὑπὸ τῶν χρεῶν καὶ τῶν τόκων καὶ τῆς δαπάνης, ἠναγκάσθη νὰ καθικετεύσῃ δι' ἐπανειλημμένων ἐπιστολῶν τὸν Καρδινάλιον Φαρνέσιον, τὸν Καρδινάλιον Σιρλέτον καὶ τὸν Καρδινάλιον Τράνης, ἵνα μεσιτεύσωσι παρὰ τῷ Πάπᾳ, ὅπως τύχῃ τῆς πρώην ὑπὸ Πίου τοῦ Δ' ὀρισθείσης αὐτῷ τοσοῦτον ἀναγκαίας συντάξεως (α).

Ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Ἐπάρχου, γραφείσης ἐν ἔτει 1568 (β), ἐξάγεται, ὅτι ἦγε τότε τὸ ἐβδομηκοστὸν ἐβδομον ἔτος, πιεζόμενος ὑπὸ ποδάγρας. Ἐπειτα οὐδεμίαν ἔχομεν περὶ αὐτοῦ εἰδήσιν. Κατέλιπε μίαν θυγατέρα καὶ δύο υἱοὺς, ὧν ὁ πρεσβύτερος ἐκαλεῖτο Νικηφόρος, ἐξ οὗ ἐγεννήθη Λιβερία τις, ἥτις κληρονόμος γενομένη τοῦ τιμαρίου τῶν Ἀθιγγάνων, μετεβίβασεν αὐτὸ τῷ υἱῷ Φράγκῳ Καρτάνῳ, ἀφ' οὗ μετέβη εἰς ἑτέραν Λιβερίαν, σύζυγον τοῦ ἱππότου Προσαλέντου, οὗτινος οἱ ἀπόγονοι διεκράτησαν τὸ τιμᾶριον τοῦτο μέχρι τῆς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν τελευταίας Κομήσεως Ἰουλίας.

ΜΙΧΑΗΛ Α. ΜΟΥΣΤΟΠΟΥΛΟΣ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΕΡΩ-ΣΑΜΟΥΗΛ.

Ὁ Γέρων Σαμουήλ κατήγετο ἐκ τινος χωρίου, καλουμένου «Λιμπόβου» καὶ κειμένου ὑπὸθεν τοῦ περιφήμου Μοναστηρίου τῶν Γερομερίων ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Φιλιατῶν κατὰ τὴν Θεσπρωτίαν τῆς Ἠπείρου. Ἐγεννήθη δὲ περὶ τὸ 1760 ἔτος παρὰ γονέων εὐσεβῶν, οἵτινες θέλοντες ὅπως ἐκμάθωσιν αὐτὸν τὰ ἱερὰ γράμματα, ἀπέστειλαν εἰς τὴν ῥηθείσαν Μονήν, ἥς τις τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐποπτεῖᾳ ὑπῆγετο καὶ τὸ χωρίον Λιμπόβον μετ' ἄλλων δώδεκα χωρίων, τῶν ἀποτελούντων τὴν Πατριαρχικὴν Ἐπαρχίαν Γη-

(α) Φιλίστ. Τόμ. Γ', σ. 431.

(α) Φιλίστ. Τόμος Γ' καὶ Δ'.

(β) Διόδοτ. Τόμος Δ', σ. 65.

ρομερίων (α). Γνωστόν ἐστίν ὅτι ἐν τῇ Μονῇ Γηρομερίων ὑπῆρχε Σχολή (β) καὶ Βιβλιοθήκη ἐκ χειρογράφων, ἥτις κατεστράφη ἔνεκα δεινῶν περιπετειῶν, διασωθέντων μόνον δύο χειρογράφων, ἥτοι τῆς διχθήκης τοῦ πρώτου θεμελιωτοῦ τῆς Μονῆς Γηρομερίων, Νεΐλου τοῦ Ἐρυχώτου, τοῦ ἐκ Λασκάρεων κατὰγομένου, καὶ τοῦ Τετραευαγγέλου αὐτοῦ τούτου ἀπόγραφον, ὡς λέγεται. Ἐν τῇ διχθήκῃ ταύτῃ ὁ ἅγιος Νεΐλος ἐπαφίνει τὸ ἱερὸν αὐτοῦ καθίδρυμα ὑπὸ τὴν προστασίαν δύο ἐξ Ἰωαννίνων εὐπατριδῶν, Ἀριστάρχου Καπνιδρίτη καὶ Νικολάου Ἀψκῆ, συγχρόνων τοῦ κατὰ τὴν γ' ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσαντος ἐν Ἡπείρῳ Δεσπότης Θωμᾶ, τοῦ Πρελούμπου καλουμένου κλπ. Ἐν τῇ Μονῇ λοιπὸν ὁ Σαμουὴλ ἔμαθε τὰ διδασκόμενα τότε γράμματα, καὶ τὴν πρὸς τὸ ἱερῶθῆναι συνέλαβε κλίσιν καὶ τὸν ἀκητικὸν μεταλθεῖν βίον. Ἐγένετο δὲ ἱερομόναχος καὶ ἀπεστύρθη ἐν τινὶ νάπῃ τῆς πατρίδος αὐτοῦ Λιμπόβου, μεμονωμένος χάριν ἀσκήσεως διατελῶν. Ἐκ τῆς νάπης ταύτης, κειμένης ὀπισθεν τῆς Μονῆς καὶ τοῦ ὄρους Γηρομερίων πολλάκις, κατὰ διαταγὴν τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου, Ἡγουμένου Γηρομερίων, ἐξήρχετο ὁ Γέρων Σαμουὴλ εἰς τὰ πέριξ χωρία, ἐν οἷς διὰ τὴν ἑλλειψὶν ἱερέων καὶ ἀξίων πνευματικῶν, ἦν πάνυ χρήσιμος ὁ ἐνάρετος οὗτος ἀνὴρ, ὅστις ἐπὶ τέλους διὰ τὰς νίκας τῶν γενναίων Σουλιωτῶν, αἵτινες ἦσαν περιλάλητοι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν καθ' ἅπασαν τὴν Ἡπειρον, ἐνθουσιασθεὶς καὶ ἀποφασίσας ἵνα ὑπὲρ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ ὑπερμαχῶν ἀποθάνῃ, συνήθροισε τοὺς ἑαυτοῦ συγγενεῖς, ὧν τινες καὶ σήμερον ἔτι ὑπάρχουσιν ἐν Λιμπόβῳ, καὶ πείσας τινὰς ἐξ αὐτῶν, τοὺς ἀνδρειότερους, ὡς καὶ τινες ἐκ τῶν παρακειμένων χωρίων, ἅτινα διακρίνονται ἐπὶ τῇ ἀνδρείᾳ τῶν κατοίκων αὐτῶν, ὡς Ζαμκντζᾶ, Μπκμπούρι κλπ. μετέβη μετ' αὐτῶν εἰς Σούλιον, ὅπου μετέδωκον οἱ ἀνδρειότεροι νέοι ἐκ πολλῶν μερῶν τῆς Ἡπείρου καὶ οἱ μᾶλλον φιλοπατρίδες ἄνδρες, ὅπως συμμαχέζωσι τῶν πολέμων τῶν γενναίων Σουλιωτῶν. Οὕτω λοιπὸν ἀνεφάνη ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀτρομήτων προμάχων τῆς πατρίδος κατὰ πρῶτον μὲν τὴν πνευματικὴν ἐντολὴν ἀναπληρῶν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐμφιλοχωρῶν εἰς πᾶσαν ἐπιχείρησιν καὶ ὑπόθεσιν τοῦ Σουλίου, ὅπου, τῶν ἄλλων μετὰ τινὰ καιρὸν ἐπιστρεφόντων εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, αὐτὸς διέμεινε μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς ἐνθουσιάζων τοὺς Σουλιώτας καὶ πολέμων γενναίως

κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἐχαιρε δὲ μεγίστην ὑπόληψιν καὶ σέβας παρὰ τοῖς ἀτρομήτοις Σουλιώταις, εἰς οὓς ἐνέπνεε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος, ἐξηγῶν τινὰ μέρη τῆς Ἀποκαλύψεως, καθὼς καὶ τὰ ψηφία, ἅπερ ἀνευρέθησαν, ὡς λέγεται, ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Ταῦτα πάντα συχνὰ ἐπαναλαμβάνων ἐπεξηγῶν καὶ σχολιάζων, οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐξήσκει ἐπιρροὴν μεταξὺ πλήθους ἐνθουσιῶντος καὶ θρησκευτικῶς καὶ ἐθνικῶς τοὺς λόγους δὲ τοῦ Γέρω-Σαμουὴλ ἐδέχοντο ὡς χρησμούς, καὶ διεδίδοντο ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ὡς προφητεῖαι παρήγοροι μεταξὺ τῶν περικυκλούντων αὐτοὺς κινδύνων. Ἄλλως τε δ' αἱ τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ τῶν ψηφίων ἐξηγήσεις πάνυ δημῶδεις ἀπέβησαν παρ' ἅπαντι τῷ γένει ἡμῶν, διὰ τε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ἀγαθαγγέλου καὶ τὴν τῆς Βίβλου τῆς καλουμένης «Χρονογράφου», ἅτινα εὗρισκοντο κατὰ τοὺς παρελθόντας χρόνους, πρὸ τοῦ 1821, εἰς χεῖρας τοῦ τε κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, ὡς δημῶδη ἀναγνώσματα μεγίστην παραμυθίαν ἐπιχορηγοῦντα τῷ κατατρυχομένῳ γένει, τῷ οὐδέποτε πκυομένῳ τῆς ἐλπίδος αἰσίου μέλλοντος. Εἰς τοὺς συγγραφεῖς (ὅποιοιδὴ ποτ' ἂν ᾦσι) ταιούτων ἀναγνωσμάτων καὶ ἐφευρετὰς (ὡς τῶν ψηφίων) ὀφείλεται μεγίστη χάρις, διότι σκοπίμως συνέγραψαν καὶ λίαν συνετέλεσαν ἐν καιρῷ ἐθνικῆς ἀπελπισίας.

Ὁ Κ. Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἐκ Λευκάδος, ἐκδόσας ἐν Κερκύρᾳ τὰ «Μνημόσυνα» αὐτοῦ πρὸς τῷ «Θανάσῃ Βάγια» συμπεριέλαβε καὶ τὸν Σαμουὴλ. Γνωστὴ ἐστὶν ἡ ἐν τῷ ἀέρι διὰ τῆς πυρίτιδος ἀποτείναντις ἐπὶ τῆς τούτου ἀλώσεως τοῦ Σουλίου, ὅπερ πατρὶς ἰδιαιτέρα τούτου δὲν ἦτον, ὡς φκίνονται παραδεχόμενος ὅ,τε ὁ κ. Βαλαωρίτης καὶ ὁ Πεῤῥκιβὸς ἀλλὰ τὸ Λιμπόβον, καθὰ ἐν προοιμίῳ εἶπομεν ἡ δὲ παρ' αὐτῷ νάπη, ἐν ἣ ἐκεῖνος ἐμόναζε, καὶ σήμερον καλεῖται «ἡ λακκνιά τοῦ Γέρω-Σαμουὴλ», ἣν ἐπεσκεψθῆν καὶ αὐτὸς καὶ εἶδον τὰ διασωζόμενα δένδρα, ὧν ἐν μέσῳ πεπηγμένην εἶχε τὴν ἑαυτοῦ καλύβην. Πάντες οἱ χωρικοὶ σέβονται καὶ ἱεροσυλίαν νομίζουσι τὴν βλάβην αὐτῶν. Σημειωτέον δ' ὡς ἐν ἐπιμέτρῳ ὅτι καὶ τὸ ὄνομα «Σούλιον» κατ' οὐδὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ φόνου Τούρκου τινὸς Σουλίου, ὡς λέγει ὁ Πεῤῥκιβὸς, ἀλλ' ἐκ τινος χωρίου, κατεστραμμένου τανῦν, «Σουλανᾶ» καλουμένου πλησίον τῆς πατρίδος μου Δροβιανῆς. Περὶ τούτου ἐν ἰδιαιτέρᾳ πραγματείᾳ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ.

(α) Ἐσχάτως ὁμοίως ἡ ἐξουχία αὕτη συνεχωνεύθη τῇ Ἐπισκοπῇ Παραμυθίας, σύμφωνα τῷ παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐθνοσυνελεύσεως ψηφισθέντι κανονισμῷ, καθ' ὃν πᾶσα Ἐξουχία συγχωνεύεται τῇ ὁμοίᾳ ἐπισκοπικῇ παροικίᾳ, κτλ. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν Ἡπείρῳ ἐξουχίαι τοιαῦται ἦσαν πολλά, ἀλλὰ κατὰ καιροὺς συγχωνεύθησαν ταῖς προσεγγιζούσαις παροικίαις.

(β) Ἰδὲ Μ. Παραγίκα Σχεδίασ. σελ.